

חינוך

הסתכלות המחנך מול החברה

"הדן את חברו לכף זכות הרי זה באמת קובע את דינו.." (ליקוטי מוהר"ן)

ר' נחמן היה יכול להגיד המסתכל על חברו, או המתבונן וכו'..אז מה הדיוק דווקא ב'דן'?

מכן ניתן להגיע לתבונה רבה שאחד המשפיעים הגדולים ביותר על הדימוי העצמי של האדם הוא יחסה של החברה אליו..(ע"פ הרב דב זינגר)
ולכן לנו בתור המבוגר האחראי אסור ליפול לתחום ההגדרות של החברה, אלא להתייחס אל הנשמה של הילד כמכלול שלם עם עוד חלקים נוספים שאיתם ניתן לפעול ולגדול ולא ליפול לתבנית שהחליטה החברה..

"אין הדבר תלוי אלא בי."

דרך חינוכית בהתנהגות יצחק אבינו

בפרשת תולדות מסופר על כך שיצחק רצה לברך את עשיו הרשע, וכי יצחק היה כ"כ עיור שלא ראה את ההתנהגות של עשיו?
בחסידות מסברים שיצחק ידע אלא פשוט הוא הסתכל לעומק, לנקודת הפונטיצאל.

אם-כן עשו הוא כמו ילד חסר משמעת מופרע וחריג, שבמבט ראשון ניתן לחשוב שהוא דל כישרונות וטיפש, או שהוא סובל מבעיית קשב וריכוז, אך כשמתעמקים ומתבוננים במהותו מגלים שיש לו פוטנציאל עצום, הוא מוכשר וגאון. והבעיה שלו היא בחוסר יכולתו "להשתלט" על עצמו. מערכת החינוך, מוריו ומחנכיו, אינם יודעים לטפל בו לכוון ולדרבן אותו. ודווקא כוחותיו האדירים והעצומים הם הבעיה האמיתית והגדולה שלו, כי במקום לנתבם לכיוונים חיוביים, הוא מפנה את העוצמה האדירה שלו לאפיקים שליליים.

לעשו היתה עוצמה אדירה אך הוא כיון אותם להרע ולא להיטיב, הוא חטא בחוסר מימוש עצמי - במקום לנצל את כשרונותיו ומעלותיו, ביזבזם לכיוונים שליליים, למעשים בלתי רצויים ואסורים;

ואילו יעקב למרות שלא היה בעל כוחות נשגבים כעשו, הגיע למעלת צדיקות גדולה ונשגבת ביותר! במבחן התוצאה, בדרך-כלל דווקא ילדים שאינם בעלי כשרונות מופלאים כאותו גאון-מופרע, משיגים ומצליחים בחייהם לאין-ערוך יותר מהכשרוניים המופרעים.

שנצליח תמיד לכוון את הילדים לטוב, גם היותר מאתגרים..

בין מחנך לשמש בית הכנסת

"תפקידו של ראש הישיבה(ושל כל מחנך) היא בעצם להיות השמש המעיר את תלמידיו משנתם על מנת שיוכלו לבוא בהיכלי הקודש.." (הרב חזי כהן)

מימים ימימה היה תפקיד להדליק בבוקר את הנורות ברחוב לפני הזריחה בשביל שהיהודים ההולכים לסליחות יראו את הדרך, ובכל בית, השמש היה מעיר את הדיירים.

וזה בעיקרון התפקיד בחינוך- להעיר ולהאיר את הדרך לילד על מנת שימצא את המקום השליו, הטהור

חינוך

והזך.
את המקום שלו בעולם..

השליחות שבחינוך

השליחות הראשונה שאנחנו מוצאים בתורה זאת הבקשה של אברהם לאליעזר למצוא ליצחק כלה על מנת שיוכל לקיים מצוות 'פרו ורבו' ולהביא עוד ילדים לעולם.

ובמקום אחר מצינו 'כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו'

וזה מתחבר ביחד- השליחות הראשונה של אליעזר זה כמו השליחות שלנו, להוסיף עוד ילדים בדרך של אמונה בהשם.

אם זה על ידי הולדה ואם זה ע"י חינוך!

שנזכור שלחנך ילדים גם הפרטיים זה השליחות הראשונה.

איך להגיד ביקורת על ילד

"וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו.."

ראה הכתוב להטעים ולספר בכבודו של אברהם, שלא היה הדבר רע בעיניו...

אילו אמרה שרה שיגרש את האמה בלבד, היה עושה רצונה, אבל 'על אודות בנו' על שום בנו חרה לו מאוד, ולא רצה לשמוע אליה..(הרמב"ן)
לאנשים קשה מאוד לשמוע ביקורת או דבר רע על ילדיהם,

לכן ואם נצטרכנו לשם כך עלינו לעשות זאת בעדינות מוגברת ובזהירות, על מנת שזה יכנס לאדם שמולנו באמת ושהרצון הטוב לשפר לא יגרום חס וחלילה לעוד כעס ותיגר..

המלמד ילד..כדיו כתובה על נייר חלק

"המלמד ילד למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר חדש.." (מסכת אבות)

מסופר על הרבי מקוצק שלאחר שהתפרסם בתור אדמו"ר חזר לביקור לעיר ילדותו, והלך לבקר את המלמד שלו שלימדו חומש ומקרא, ואילו לרב שלימדו גמרא לא נכנס.

עברו ימים והגיע אותו מלמד(של הגמרא) ושאל את הרבי מדוע כשהגיע לביקור אינו נכנס אליו?
השבי הרבי מקוצק- גמרא שלמדת אותי ניתן לפרש כך אך ניתן לפרש אחרת, ואילו הקרוא וכתוב שהמלמד השני לימד אותי היא תורת אמת שלא ניתן למחוק אותה...

שנדע להגיד לילדים את הדיבורים הנכונים שישאירו "חותם" לעד.

ראייה חינוכית בסיפור קמחית

בגמרא מסופר על אישה בשם קמחית ששבעה בניה היו כוהנים גדולים.

חינוך

שאלו אותה בזכות מה זכתה לכך?

אמרה מפני שלעולם לא ראו קירות ביתה את שיערה...

לכאורה סיפור מופת על אישה צנועה מאוד!

אלא מסביר הרבי מלובביץ הזכות של האישה שהיא לא הסתפקה בכך שרק בן אחד יהיה כה"ג אלא המשיכה והתאמצה בשביל שכולם יזכו להגיע הכי רחוק שאפשר..

ולנו יש לדעת ולנסות לשאוף שילדינו 'יעקפו' אותנו, ולא נסתפק בבנוניות.

"כל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים לשם שמיים.."

רבי ישראל סלנטר פירש את דברי המשנה באבות: "כל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים לשם שמיים" וכשזו המטרה, גם עם לא הצליחו לעשות הכל בשלמות "מעלה אני עליכם שכר כאילו עשיתם" בשלמות.

שואל הרב גלינסקי, אם כך למה נענש נח על כך שהתאחר במתן אוכל לאריה במכה מצידו? הרי עסק באמונה והאכיל את כל החיות יומם ולילה ללא שינה (כך סיפר שם לאליעזר עבד אברהם).. ורק פאשלה קטנה שגם לה היתה סיבה מוצדקת.... למה?

אלא שהקב"ה רצה שהתיבה תהיה לא סתם כלי הצלה אלא, לאחר שהעולם המלא עוולות נמחק התיבה היתה בסיס לעולם חדש ומתוקן שיתנהל נכון. במצב כזה אין מקום לפגם, אפילו הכי קטן.

ניתן לקחת זאת כמשל לגידול ילדים... שלא נעגל פינות, גם לא לפעמים... כי ילד הוא הבסיס לאדם שאליו הוא יהפוך ובשלב הבסיס הכל צריך להיות מושלם.

להשתתף בצער הילד..

שאלו פעם חסידים את ר' יצחק מנסכיז מדוע עשו הצדקים בדורות הקודמים גלות? אם היו רוצים להסתגף היו עושים זאת בביתם.

ענה הרב: "כדי לחוש את הצער, צריכים לטעום את טעמו, כמו אוכל"

משפט זה מתחבר לי עם גישה חינוכית שאומרת- כשמענשים ילד למשל להיכנס לחדר תשתדל להיכנס יחד איתו כדי להרגיש ולו מקצת את הצער בדבר ואולי לפעם הבא תחשוב על דרך אחרת..

שנדע להרגיש ממש את השיחות שלנו עם הילדים!!

כל העוֹסֵס כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה

יודע מאמרי חז"ל בעניין הכעס שהוא כעובד עבודה זרה..

אבל אם ילד עשה מעשה לא טוב ברור שצריך לכעוס עליו על כך, כמו שמצינו אצל משה רבנו "ויקצוף משה"..

חינוך

אלא על כך מסביר הרמב"ם שצריך לעשות פרצוף של כועס אבל לא לכעוס באמת!

זה מצריך מאיתנו הרבה אימון להצליח להעביר לילד רק תחושה של כעס בלי לכעוס באמת, ומתי שכועסים לעשות זאת עם צחוק או חיוך..

דוגמא להורים מהשמש והירח

השמש והירח מסייעים בצמיחת האילנות ובהמתקת הפירות(כך מסביר רש"י בחומש דברים)

וההורים נמשלו לשמש ולירח, וכשם שהעץ זקוק לחום של השמש והירח, כך זקוק הילד לחום ולאהבה של אביו ואמו..(הרב דוד אהרוני)

שנצליח לתת תמיד את החום הנכון שישביח את הילד אבל לא ייתן להם כווייה מ'חום יתר' שלא נותן מקום לילד..

לא להפסיק להקשיב

"הקשר בין הורים וילדים נפסק, כשהילד מפסיק לספר את הסודות שלו להוריו.

זה אומר שהילד חושב שהסוד לא קשור להוריו..."(ר' שלמה קרליבך..)

הבעיה היא בנו ההורים. אנחנו נתנו לילדים הרגשה שאיננו מתעניינים בנושאים שלהם, או שאנחנו עסוקים מדי בשביל זוטות כאלו. וברגע הזה אנחנו מאבדים את הילד...

שתמיד נדע לשאול, להתעניין ולתת תחושה של מקשיבים לך תמיד..

סיפור על חשיבותו של כל ילד

"מסופר על ר' אלימלך מליזענסק שחזר מהגלות לביתו וכשהגיע לרחוב ביתו, שמע שילד נפטר. שאל איך קוראים לילד ואמרו לו בדיוק כמו השם של הבן שלו..

נלחץ ר' אלימלך והתקדם מהר עד שראה שזה לא הבית שלו אלא מהבית של השכנים. הוקל לו ונשם נשימה ארוכה, אך מיד כעס על עצמו באומרו שאין הוא בסדר שהוא שמח שילד אחר נפטר ולא בנו כי צריך לאהוב את ילדי ישראל כמו הילדים שלנו!.

מיד חזר לאחוריו והמשיך עוד שנה גלות בלי להיכנס הביתה..

ומכאן יש לנו להבין את גודל חשיבותו של כל ילד יהודי ואין זה משנה מאיפה ושל מי הוא, צריך לעשות הכול על מנת לעזור לו שיהיה ויתגדל.

עדיפות איש חינוך על תלמיד חכם

בגמרא מדברים על כמה אנשים צריכים להיות בהלוויה של תלמיד חכם, "הני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא.." (פירוש: 'השיעור' של האנשים מדובר על אדם שקורא תורה ומשנה, אבל על אדם שמלמד אחרים אין שיעור).

חינוך

אדם שמלמד אחרים ומשפיע עליהם אין שיעור לשכר, אין שיעור להשפעה, אין שיעור לחסד שהוא עושה..

שנזכה תמיד ללמוד על מנת ללמד את עצמינו, ילדינו ושאר ילדי ישראל..

למצוא את הנקודה של הילד

הרב בן יוסף בספרו "האם יש סיכוי לאהבה" מספר שפעם הוא נכנס לכיתה ד' להיות מורה מחליף. והוא ראה שהתלמידים לא בקטע אז הוא שאל אותם מה מעניין אותם והם אמרו מטוסים. אחרי שהוא סיים הוא סיפר שהוא הגיע עם התלמידים לרמה של מכונאי מטוסים...

ללמד אותנו שאם נמצא את הנקודה שהילד באמת יתעניין הוא ילמד מרצונו החופשי.

פשוט צריך למצוא את הנקודה.

הנרות הללו וחינוך

הירהורים של הורים

"הנרות הללו קודש הם,
ואין לנו רשות להשתמש בהם,
אלא לראותם בלבד.."

הנרות הללו- אלו הילדים הזכים והטהורים.

קודש הם- לא משנה מה יעשה הילד עדיין הוא בבחינת 'לפני ולפנים' קודש הקודשים.

ואין לנו רשות להשתמש בהם- אסור לנו לחשוב שהילדים נועדו לשרת אותנו ואסור להשתמש בילדים להגשים את החלומות שלנו שלא הגשמו.

אלא לראותם- אל תקרי לראותם אלא 'להראותם', לכוון להם את הדרך, להראות דוגמה אישית, שהם יקרינו את האור.

חג חנוכה שמח!

"שמע בני מוסר אביך..."

"שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך"

יש 'מוסר אב' ויש 'תורת אב'. את המוסר של האב צריך הבן לשמוע, אבל לגבי 'תורת האב' לא נאמר שהוא צריך ללמוד..אלא אל תטוש משמע שהדברים מוטבעים באדם והוא רק צריך לא ללכת נגד הטבע שלו..(הרב בלייכר)

יש בנו ההורים סוג של תורת חינוך טבועה בנו שה' חנן לנו. ולכן לא צריך לפחד מהחינוך וברגע שנשדר רוגע ושליטה ממילא חצי מההפרעות ונסיון של תשומת לב מצד הילדים יפלו מעצמם.

חינוך

מה חידשה החסידות ואיך זה מתקשר לחינוך

שאלו פעם את הבעש"ט מה חידשה החסידות?

ענה במשל

היה צורף שגידל נער שוליה ולימד אותו את כל רזי המקצוע, יום אחד המלך החליט שהוא זקוק לצורף טוב והגיע לחנות של הצורף הישיש. הציע הצורף לקחת את הנער שיוכל לשרת אותו שנים רבות. אחרי מספר שבועות הצורף פוגש בנער שהוא מושטט ומפוטר מהארמון, שאל מדוע והנער מסביר שהוא עשה בדיוק כמו שהוא למד אבל זה לא הצליח.

שאל הצורף- ואש בתנור הדלקת??

וזה החידוש של החסידות להדליק את האש בכל דבר!

וזה הרעיון של חינוך יהודי, להכניס את החיות לתוך ליבו של הילד, ולהבעיר אותו לה'.

וממילא יהיה שלהבת לעבודתו יתברך ומהאור המוקרן ממנו יגורש החושך

ערך ה'ערבות'

"מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק איבר מחברו. ולכך ראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של אחרו ועינו טובה על חברו, וכבודו יהיה חביב עליו כשלו, שהרי הוא-הוא ממש.." (תומר דבורה)

לעניות דעתי אין רמה של חפץ בטובתו של חברו יותר מהחינוך כמאמרו של קוארצק 'הדואג לדורות מחנך אנשים'.

ובחינוך- זה המימוש של ואהבת לרעך כמוך, שביותר מתחדד עם הנדבך שמוסיף 'התומר דבורה' שחברי הוא חלק ממני.

האור שגנוז בילדים

"האור- גנוז בנפש כל אדם,

אך בנפש הנוער גנוז אור שבעת הימים.." (הרב אלימלך בר שאול)

כי דרך הנוער הנפלא שאוצר בתוכו אור אין סוף, תיווצר חברה יותר קדושה וטהורה והם יובילו את העתיד של כולנו! לאופק טהור זך ונקי.

לכן נקבל על עצמינו את עול החינוך. ונהיה ראויים לגעת ולו מעט בנשמות הקדושות הללו.